

ترجمہ

جواهر الکلام

صمان، حوالہ، کفالت

تألیف استاد فقہا شیخ مصباح حسن نجفی

(متوفی ۱۲۶۶ ق.ھ)

ترجمہ، شرح و توضیح

دکتر اکبر نایب زاده

عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی

سرشناسه	: صاحب جواهر، محمدحسن بن باقر ۱۲۰۰ق - ۱۲۶۶ق.
عنوان قراردادی	: جواهرالکلام فی شرح شرایع الاسلام، فارسی - عربی، برگزیده، شرح.
عنوان و نام پدیدآور	: ترجمه جواهرالکلام: ضمان/ مؤلف محمدحسن نجفی؛ ترجمه و شرح و توضیح اکبر نایب‌زاد.
مشخصات نشر	: تهران: خرسندی، ۱۳۹۵-
مشخصات ظاهری	: ۳۸۴ ص.
شابک	: 978-600-114-560-5
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
یادداشت	: فارسی - عربی.
یادداشت	: کتاب حاضر ترجمه و شرح بخش ضمان از کتاب «شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام» تألیف محقق حلی است.
موضوع	: محقق حلی، جعفر بن حسن، ۶۰۲-۶۷۶ق. شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام - - نقد و تفسیر
موضوع	: فقه جعفری - - قرن ۷ ق
موضوع	: عقد ضمان (فقه)
شناسه افزوده	: نایب‌زاده، اکبر، ۱۳۲۴ - ، مترجم
شناسه افزوده	: محقق حلی، جعفر بن حسن، ۶۰۲ - ۶۷۶ق. شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام. برگزیده. شرح
رده‌بندی کنگر	: ۱۳۹۵ ۴۲۳۶۷۴ ش ۴۰۳/م ۱۸۲/۳ BP
رده‌بندی دیوبندی	: ۲۹۷/۳۴۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۹۷۰۶

انتشارات خرسندی

تهران، خیابان انقلاب - خیابان فخری - خیابان لبافی‌نژاد - نرسیده به خیابان دانشگاه

پلاک ۱۷۴ - واحد

تلفن: ۵ - ۶۶۹۷۱۰۳۴ و ۵ - ۶۶۹۰۵۸۱

فروشگاه شماره ۱: دانشگاه تهران، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، تان: ۶۶۴۱۰۲۰۳

فروشگاه شماره ۲: میدان انقلاب، خ منیری جاوید (اردیبهشت)، پلاک ۱۲، تان: ۶۶۹۵۰۷۱۹ - ۶۶۷۵۵۹۱۰

فروشگاه شماره ۳: خ انقلاب، نرسیده به میدان فردوسی، کوچه شهید براتی، دانشکده حقوق دانشگاه آزاد، طبقه

زیرین (قسمت کتابفروشی): ۶۶۷۵۵۹۱۰

پست الکترونیک: Khorsandy.pub@gmail.com

سایت اینترنتی: www.Khorsandypub.com

ترجمه جواهرالکلام: ضمان، حواله، کفالت

تألیف استاد فقها شیخ محمد حسن نجفی

ترجمه، شرح و توضیح: دکتر اکبر نایب‌زاده

صفحه‌آرایی: الهام بیدایی

چاپ اول: ۱۳۹۵ - شمارگان: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۳۱۰۰۰۰ ریال

ISBN: 978-600-114-560-5

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۱۴-۵۶۰-۵

فهرست

- ۱- معنی لغوی ضمان ۱۵
 - ۲- معنی اصطلاحی ضمان در فقه شیعه ۱۵
 - ۳- معنی اصطلاحی ضمان در فقه اهل سنت ۱۶
 - ۴- ایراد به عقیده اهل سنت ۱۶
 - ۵- ثمره اختلاف ۱۷
 - ۶- تعریف فقهی ضمان ۱۸
 - ۷- قسم اول ضمان به معنی اختصاص ۱۹
 - ۸- ضمان در حواله و کفالت مجاز است ۲۰
 - ۹- در سه مطلب بحث خواهد شد ۲۱
- بحث اول درباره ضامن**
- ۱۰- در شرایط ضامن ۲۲
 - ۱۱- ضمانت بچه و دیوانه و مملوک صحیح نیست ۲۳
 - ۱۲- اگر برده ضامن شد ۲۴
 - ۱۳- عقیده کرکی و شهید ثانی ۲۵
 - ۱۴- برده ضمانت را از کسب خود می‌پردازد ۲۶
 - ۱۵- اذن در ضمان اذن در کسب و پرداخت است ۲۷
 - ۱۶- اگر شرط کند پس از آزادی ۲۸
 - ۱۷- اگر شرط کنند که ضمانت را از مال معین بپردازد ۲۹
 - ۱۸- نقل سخنان مسالک ۳۰

- ۱۹- اگر برده قبل از پرداخت بمیرد..... ۳۱
- ۲۰- مسالک گفته ضمانت به مالک برده برمی گردد..... ۳۲
- ۲۱- شرط ضمانت از مال معین صحیح است..... ۳۳
- ۲۲- ایرادات مسالک..... ۳۳
- ۲۳- ثمره آن دو قول..... ۳۴
- ۲۴- بدون تقصیر کسی آن مال تلف شود..... ۳۵
- ۲۵- راه - ن مساله..... ۳۶
- ۲۶- شهین گفته در اینصورت ضمانت باطل است..... ۳۷
- ۲۷- طرف می تواند ضمانت را فسخ کند..... ۳۸
- ۲۸- مفلس و سفیه هر می تواند ضمانت کنند..... ۳۹
- ۲۹- ضامن لازم نیست مضمونه و مضمون عنه را بشناسد..... ۴۰
- ۳۰- قول دیگر لازم می داند..... ۴۱
- ۳۱- امیرالمؤمنین از مرده ضمانت کرد..... ۴۱
- ۳۲- فقط لازم است طلبکار را از بدهکار تشخیص دهد..... ۴۲
- ۳۳- استدلال برای شناسایی..... ۴۴
- ۳۵- تشخیص طلبکار از بدهکار کافی است..... ۴۵
- ۳۶- علاوه بر قبول طلبکار شرایط دیگر نیز لازم است..... ۴۶
- ۳۷- رضایت طلبکار شرط صحت ضمان است..... ۴۷
- ۳۸- روایتی در این مورد..... ۴۸
- ۳۹- قبل از اعلام رضایت طلبکار ضمان صحیح است..... ۴۹
- ۴۰- با رضایت طلبکار قطعی می شود..... ۵۰
- ۴۱- استدلال برای عدم شرط بودن رضایت طلبکار..... ۵۱
- ۴۲- پاسخ از استدلال مزبور..... ۵۳
- ۴۳- به عقیده ما در ضمان و سایر عقود لازم لفظ مخصوص لازم نیست..... ۵۴

- ۴۴- رضایت بدهکار شرط نیست ۵۵
- ۴۵- شیخ در نهاییه گفته شرط است ۵۶
- ۴۶- در صورت صحت ضمان دین از مدیون به ضامن منتقل می‌شود ۵۶
- ۴۷- اگر پس از ضمان طلبکار بدهکار را حلال کند ۵۷
- ۴۸- گفته شده که ضامن نیز بری می‌شود ۵۸
- ۴۹- اگر ضامن را حلال کند بدهکار نیز تبرئه می‌شود ۵۹
- ۵۰- ضامن با مالدار بوده ۶۰
- ۵۱- و یا مفلس بودن او را طلبکار دانسته و راضی شود ۶۰
- ۵۲- اگر بعداً معام شود که مفلس است ۶۱
- ۵۳- ضمانت امام زین‌العابدین از عهده‌الله بن الحسن ۶۲
- ۵۴- از دین حال ضمان مدتی در بریز است ۶۳
- ۵۵- این مدت مال دین است یا مال ضامن است ۶۴
- ۵۶- در ضمانت نقدی تردید است ۶۵
- ۵۷- ظاهراً آن نیز جایز است ۶۵
- ۵۸- برخی گفته‌اند شرط ضمانت مدت‌دار بودنش است ۶۶
- ۵۹- ضمانت حال و موجل از دین حال و موجل ۱۲ صورت دارد ۶۷
- ۶۰- در ضمانت دین مدت‌دار به صورت حال اختلاف است ۶۸
- ۶۱- به نظر صاحب جواهر ایرادی نیست ۶۹
- ۶۲- اگر دین مدت‌دار را با اجازه بدهکار به نقد ضمانت کند ۷۰
- ۶۳- نمی‌تواند تا سر رسید دین به بدهکار رجوع کند ۷۱
- ۶۴- وقتی فوری داد فوری هم می‌تواند رجوع کند ۷۲
- ۶۵- اگر ضامن مرد ۷۳
- ۶۶- اگر دین مدت‌دار بود و بیش از آن مدت ضمانت کرد ۷۴
- ۶۷- ضامن پس از پرداخت به بدهکار مراجعه می‌کند ۷۵

- ۶۸- اگر بدون اذن او ضمانت کرده نمی‌تواند رجوع کند ۷۶
- ۶۹- ضمان با نوشتن نیز همراه با قراین صحیح است ۷۷
- ۷۰- نوشتن و اشارات دیگر فرقی ندارد ۷۸
- بحث دوم: حقی که ضمانت می‌شود**
- ۷۱- حقی که ضمانت می‌شود باید ثابت در ذمه باشد ۷۹
- ۷۲- باید مالیت هم داشته باشد ۷۹
- ۷۳- لمعه گفته هر چیزی که بتوان بر آن رهن گرفت ۸۰
- ۷۴- چه قعی باشد و یا متزلزل باشد ۸۱
- ۷۵- قبل از قبض ثمن ضمانت درک آن از بایع صحیح نیست ۸۱
- ۷۶- ضمان درک مبیع صحیح است ۸۲
- ۷۷- ضمان عهده در صورتی است که مبیع یا ثمن معین مستحقاً للغير باشد ۸۳
- ۷۸- عبارت علامه بهتر است ۸۴
- ۷۹- ضمان مال جعله و مال مسابقه صحیح است ۸۵
- ۸۰- صاحب شرایع تردید کرده است ۸۶
- ۸۱- استدلال بر بطلان ۸۷
- ۸۲- تردید برای این است که مال جعله قبل از شروع بده داریست یا نه ۸۸
- ۸۳- شیخ گفته مال کتابت را نمی‌توان ضمانت کرد ۸۸
- ۸۴- برخی دیگری گفته‌اند جایز است چون برده نیز دارای ذمه است ۸۹
- ۸۵- استدلال برای جواز ۹۰
- ۸۶- نفقه گذشته و حاضر زن را می‌توان ضمانت کرد ۹۱
- ۸۷- نفقه آینده را نمی‌توان چون واجب نشده است ۹۲
- ۸۸- شیخ و قاضی گفته‌اند حداقل نفقه را می‌توان ضمانت کرد ۹۳
- ۸۹- در ضمان اعیان مضمونه اختلاف است ۹۵

- ۹۰- استدلال برای جوار ۹۶
- ۹۱- ضمان قیمت آنها قبل از تلف صحیح نیست ۹۷
- ۹۲- ضمانت اعیان امانتی صحیح نیست ۹۸
- ۹۳- در ضمان تسلسل جایز است ۹۸
- ۹۴- در ضمان دانستن مقدار بدهی شرط نیست ۹۹
- ۹۵- استدلال برای آن ۱۰۰
- ۹۶- پانوح از استدلال مزبور ۱۰۲
- ۹۷- اگر بعداً بتواند مبلغ آن را بداند صحیح است ۱۰۳
- ۹۸- بعداً با بینه بر مقدار ثابت شده ضامن است ۱۰۴
- ۹۹- با اقرار بدهکار و یا با قسم کردن طلبکار بدهی برای او ثابت نمی‌شود ۱۰۵
- ۱۰۰- ضمانت آنچه شهود بنویسد صحیح نیست ۱۰۶
- ۱۰۱- چون هنوز ثابت نشده و ضمانت مالم اجراء است ۱۰۸
- ۱۰۲- همچنین ضمانت هرچه بدهکار اقرار کرد صحیح نیست ۱۰۹
- ۱۰۳- ضمانت هرچه حاکم حکم کرد صحیح نیست ۱۰۹
- ۱۰۴- شیخ ضمانت مجهول را صحیح می‌داند ۱۱۰
- ۱۰۵- توجیه سخنان شیخ ۱۱۱

بحث سوم: در لواحق

در این بحث مسائلی است

- ۱۰۶- مسأله اول: ضمان درک ۱۱۲
- ۱۰۷- اگر معامله فسخ شد ضمان باطل است ۱۱۳
- ۱۰۸- ایراد به بطلان ضمان ۱۱۴
- ۱۰۹- رد ایراد مزبور ۱۱۵
- ۱۱۰- اگر بیع به سبب عیب فسخ شد ضمان باطل است ۱۱۶

- ۱۱۱- اگر ارش خواست از ضامن می‌گیرد..... ۱۱۷
- ۱۱۲- علامه آن را صحیح نمی‌داند..... ۱۱۸
- ۱۱۳- چون ارش از ابتدا بوده لذا ضمانت آن صحیح است..... ۱۱۹
- ۱۱۴- مسأله دوم: اگر مبیع مستحقاً للغير بود..... ۱۲۰
- ۱۱۵- مسأله سوم: ضمانت ساخت بنا و کشت درخت..... ۱۲۱
- ۱۱۶- گفته شده صحیح نیست..... ۱۲۲
- ۱۱۷- اگر فروشنده هم ضمانت کند صحیح نیست..... ۱۲۲
- ۱۱۸- شریع گفته صحیح است..... ۱۲۲
- ۱۱۹- فروشنده از جهت دیگر ضامن است..... ۱۲۳
- ۱۲۰- ثمره این دو فایده..... ۱۲۴
- ۱۲۱- فروشنده ضامن خسارات وارده است ولی نه ضمان اصطلاحی..... ۱۲۵
- ۱۲۲- ضمانت ثمن برای فروشنده بر نکال است..... ۱۲۶
- ۱۲۳- مسأله چهارم: دو نفر بدهکار اگر ضمانت کنند..... ۱۲۷
- ۱۲۴- اگر طلبکار ضمانت یکی را قبول کند..... ۱۲۸
- ۱۲۵- اگر نصف دین را داد..... ۱۲۹
- ۱۲۶- اگر طلبکار یکی از آنها را حلال کرد..... ۱۳۰
- ۱۲۷- اگر دو نفر از یک نفر ضمانت کنند..... ۱۳۱
- ۱۲۸- احتمالات درباره آن..... ۱۳۲
- ۱۲۹- مسأله پنجم: ضامن به آنچه داده رجوع می‌کند..... ۱۳۳
- ۱۳۰- اگر مقداری از آن را طلبکار بخشد..... ۱۳۴
- ۱۳۱- مواد قانونی..... ۱۳۵
- ۱۳۲- مسأله ششم: اگر دیناری را ضمانت کرده..... ۱۳۶
- ۱۳۳- اگر بدهکار دینار را به ضامن داد..... ۱۳۶
- ۱۳۴- اگر ضامن بدهی را داد دینار مال اوست..... ۱۳۷

- ۱۳۵- اگر دینار مزبور تلف شد..... ۱۳۸
- ۱۳۶- به نظر صاحب جواهر آن دینار امانت بوده است..... ۱۳۹
- ۱۳۷- اگر بدهکار بگوید آن دینار را به طلبکار بده..... ۱۴۰
- ۱۳۸- اگر بدهی را خود بدهکار به طلبکار داد..... ۱۴۱
- ۱۳۹- اگر ضامن منکر ضمان بود حق رجوع به بدهکار را ندارد..... ۱۴۲
- ۱۴۰- اگر بدهکار دادن بدهی را مشروط به حضور شهود بکند..... ۱۴۳
- ۱۴۱- مسأله هشتم: در اختلاف ضامن و طلبکار..... ۱۴۶
- ۱۴۲- شهادت بدهکار به نفع ضامن قبول است..... ۱۴۷
- ۱۴۳- ایراد در قبول شهادت بدهکار..... ۱۴۸
- ۱۴۴- اگر بدهی را دویزه از ضامن گرفتند..... ۱۴۹
- ۱۴۵- به کمترین مبلغ از دین بپردازد را به بدهکار رجوع می کند..... ۱۵۰
- ۱۴۶- مسأله هشتم: مریض ضمانت کند..... ۱۵۱
- ۱۴۷- مسأله نهم: دین مدت دار را به نقد نمی توان ضمانت کرد..... ۱۵۲
- ۱۴۸- به نظر صاحب جواهر ممکن است..... ۱۵۳
- ۱۴۹- استدلال بر جواز آن..... ۱۵۳
- قسمت دوم: حواله**
- ۱۵۰- در معنی حواله..... ۱۵۵
- ۱۵۱- تعریف حواله..... ۱۵۵
- ۱۵۲- ایراد به تعریف و پاسخ از آن..... ۱۵۶
- ۱۵۳- در حواله رضایت سه نفر لازم است..... ۱۵۷
- ۱۵۴- مسالک گفته دارنده حواله و مجال علیه راضی باشند کافی است..... ۱۵۸
- ۱۵۵- شرط رضایت حواله کننده اجماعی است..... ۱۵۸
- ۱۵۶- شرط رضایت مجال علیه مشهور بلکه آنهم اجماعی است..... ۱۵۹

- ۱۵۷- رضایت محال علیه هر موقع حاصل شد کافی است ۱۶۰
- ۱۵۸- رضایت محال علیه از ارکان حواله نیست ۱۶۱
- ۱۵۹- آری در حواله به غیر بدهکار قبول او شرط است ۱۶۳
- ۱۶۰- در صورت صحت حواله بدهی از بدهکار بر محال علیه منتقل می شود ۱۶۴
- ۱۶۱- اگر بدهکار هم حلال نکند بدهکار با حواله تبرئه می شود ۱۶۵
- ۱۶۲- ابن جنید و شیخ در این مسأله مخالفند ۱۶۶
- ۱۶۳- حربه بر غیر مدیون هم صحیح است ۱۷۰
- ۱۶۴- حربه بر غیر مدیون شبیه ضمنان است ۱۷۲
- ۱۶۵- در حواله بر مال از قبول واجب نیست ۱۷۳
- ۱۶۶- اگر قبول کرد بدهکار برداشت ندارد ۱۷۴
- ۱۶۷- اگر نمی دانست مدیون بدهی مفسد است حق فسخ دارد ۱۷۴
- ۱۶۸- دور در حواله صحیح است ۱۷۷
- ۱۶۹- تسلسل حواله نیز صحیح است ۱۷۸
- ۱۷۰- حواله کننده دین را بپردازد ۱۷۹
- ۱۷۱- مبلغ حواله باید معلوم و ثابت در ذمه باشد ۱۷۹
- ۱۷۲- هر چیزی را می توان حواله کرد ۱۸۲
- ۱۷۳- اختلاف حواله کننده و محاله علیه ۱۹۱
- ۱۷۴- مال کتابت را می توان حواله کرد ۱۹۵

مسائلی است

- ۱۷۵- مسأله یک اختلاف محیل و مختال است ۲۰۰
- ۱۷۶- اگر دارنده حواله ادعای وکالت کند ۲۱۰
- ۱۷۷- مسأله دو: یک بدهکار به بدهکار دیگر حواله کند ۲۱۶
- ۱۷۸- مسأله سه: فروشنده ثمن را حواله و سپس بیع فسخ شود ۲۲۳

قسمت سوم در کفالت

- ۱۷۹- کفالت مکروه است ۲۳۰
- ۱۸۰- در کفالت رضایت کفیل و مکفوله لازم است ۲۳۵
- ۱۸۱- کفالت فوری و مدت دار هر دو صحیح است ۲۴۰
- ۱۸۲- مدت کفالت باید معلوم بوده باشد ۲۴۱
- ۱۸۳- اگر کفیل مکفول را حاضر نکرد ۲۴۳
- ۱۸۴- اگر کفالت وجه التزام داشت ۲۴۹
- ۱۸۵- اگر کسی بدهکار را از دست طلبکار رها کند ۲۶۵
- ۱۸۶- اگر بدهکار قاتل بود ۲۶۹
- ۱۸۷- مکفول باید معین باشد ۲۷۱

مسائلی ملحق می شود

- ۱۸۸- مسأله اول: کفیل مکفول را قبل از موعد حاضر کرد ۲۷۳
- ۱۸۹- مسأله دوم: اگر مکفول غایب است ۲۷۶
- ۱۹۰- مسأله سوم: مکفول را در محل قرار داد باید حاضر کند ۲۸۰
- ۱۹۱- مسأله چهارم: اختلاف کفیل و مکفوله ۲۸۲
- ۱۹۲- مسأله پنجم: دو نفر از یک نفر کفالت کنند ۲۸۵
- ۱۹۳- مسأله ششم: اگر مکفول مرد ۲۸۸

فرع

- ۱۹۴- کفیل ادعا کند که مکفوله کفیل را بخشیده است ۲۹۴
- ۱۹۵- مسأله هفتم: اگر دیگری از کفیل کفالت کند ۲۹۶
- ۱۹۶- مسأله هشتم: از مکاتب نمی توان کفالت کرد ۲۹۸
- ۱۹۸- مسأله نهم: کفالت اعضا و بدن ۳۰۰
- ۱۹۹- فهرست عمومی ۳۳۷

- ۲۳۹..... ۲۰۰- اسامی مقدس
- ۲۴۰..... ۲۰۱- آیات کریمه
- ۲۴۱..... ۲۰۲- روایات وارده
- ۲۴۳..... ۲۰۳- اعلام
- ۲۴۷..... ۲۰۴- شرح مختصری بر اعلام
- ۲۷۱..... ۲۰۵- منابع
- ۲۷۵..... ۲۰۶- شرح مختصری بر منابع
- ۲۹۷..... ۲۰۷- مراد قانونی
- ۲۹۹..... ۲۰۸- کتاب‌هایی که در نوشتن تعلیقات از آنها استفاده شده است